

Olet tässä: [Artikkelit](#) ▶ [Raamattu](#) ▶ Joulun sankarissa myös antisankarin aineksia - Miten Jeesus-tutkimus tekee Jeesuksesta tosi ihmisen?

## Raamattu

### Joulun sankarissa myös antisankarin aineksia - Miten Jeesus-tutkimus tekee Jeesuksesta tosi ihmisen?

Julkaistu: 11.12.2007

Historian Jeesuksen tutkimus löytää usein parhaat tukipisteensä lähteiden sisältämistä "hankaluuksista", ts. Jeesusta vähemmän mairittelevista maininnoista. Näitä tarkastellessa Jeesuksesta piirtyy kuva kaikkea muuta kuin uskonnollisena sankarina. Teologisesti kyseessä ovat elementit, joiden on tavallisesti ajateltu tuovan hyvin esiin juuri Jeesuksen ihmisyyttä. Jeesus-tutkimuksen näkökulmasta tällaista "antisankariainesta" voidaan pitää monella tavalla antoisana.

Historian Jeesuksen tutkimus elää parhaillaan jo suhteellisen pitkään jatkunutta renessanssia. 1980-luvun alkuun alkunsa paikantava nk. kolmas etsintä, Jeesus-tutkimuksen historian kolmas selvä aktiivisuuden kausi, on merkinnyt kansainvälisesti laajaa ja vilkasta keskustelua. Tutkimuksen uusimpana kehitysaskeleena on ryhdytty painottamaan Jeesuksen esiintymisen ja sitä seuranneen varhaiskristillisyyden suhteen ymmärtämistä. Jeesuksen ja varhaiskristillisyyden välillä vallitsee monimutkainen riippuvuusuhde, jota ilmentää jatkuvuuden ja epäjatkuvuuden dialektiikka. Edellä viitattu "antisankariaines" on tärkeä osa tätä näkymää. Luon seuraavassa nopean silmäyksen muutamaa tällaisen aineksen selvimpään esiintymään ja pohdin sitten mitä ne kertovat Jeesuksen ja varhaiskristillisyyden suhteesta.

#### Syntykö Jeesus antisankariksi?

Joulukertomuksen sisältäviä Matteuksen ja Luukkaan evankeliumien kahta ensimmäistä lukua on usein pidetty evankeliumien muihin osiin verrattuna poikkeuksellisen monien legendojen kyllästäminä. Sinänsä Herodes Suuren julmuus, itämaisten maagien reagointi astrologiseen tapahtumaan tai juutalaisperheen muutto Palestiinasta Egyptin Aleksandrian juutalaisyhteisöön eivät ole historiallisesti mahdollisia tai edes epätodennäköisiä asioita. Tapahtumien liittyminen Jeesuksen ylikuonnolliseen syntymiseen neitseestä on kuitenkin johtanut siihen, että niiden tarkoituksiksi joulukertomuksessa on nähty vain itse syntymätapahtuman tarunhoidon lisääminen. Helposti tällöin jää huomaamatta kaiken lähtökohtana toiminut seikka, jossa ei ollut mitään myyttistä tai höhdökkuutta: Jeesuksen äiti oli tullut raskaaksi kunniallisen avioliiton ulkopuolella. Moinen "syntymätarina", sikäli kuin sellaista ei pyritty ja onnistuttu salaamaan, oli varjo joka leimasi lapsen koko elämän. Se oli myös pysyvä häpeä lapsen äidille.

#### Perhe huolestuu Jeesuksesta

Markus 3:21 toteaa ykskantaan omaisten päätyneen ryyttämään Jeesuksen huostaanottoa. Syynä oli se, että Jeesus tuntui menneen pois tolaltaan. Matteuksen ja Luukkaan evankeliumit eivät lainkaan mainitse tapahtumaa, mikä kertoo siitä, kuinka hankalaksi se koettiin. Kuten Jeesuksen avioliiton ulkopuolinen alkuperä, tämäkin episodi leimasi sekä Jeesusta itseään että hänen perhettään. Jeesuksen mielenterveyteen liittyvät epäilyt saattoivat ymmärrettävästi hänen julistuksensakin epäilyksen alaiseksi. Vanhemmille taas häiriintynyt aikuinen lapsi oli taakka ja häpeä. Varhaisen seurakunnan elämässä Jeesuksen äidin ja perheen nauttiessa suurta kunnioitusta tapaus koettiin toisella tavalla mutta ei vähemmän hankalaksi: Miten he olivat saattaneet ajatella Jeesuksesta sellaista!

#### Jeesus epäonnistuu oppilasvalinnassa

Jeesuksen sanotaan valinneen seuraajistaan kaksitoista lähintä. Monista näistä nimistä tiedetäänkin ainakin jossakin määrin varhaiskristillisinä toimijoina: kuinka he kaikesta huolimatta pysyivät uskollisina mestarilleen ja jatkoivat, tulkintansa mukaan, tämän työtä. Mutta, tunnetusti, Juudas Iskariot oli toista maata. Syystä tai toisesta hän kääntyi Jeesusta vastaan ja toimi niin, että Jeesus saatiin vangituksi. Lähes huonoin mahdollinen suositus Jeesukselle ja varhaiskristilliselle liikkeelle oli se, että ystävä, yksi Jeesuksen itsensä valitsemista uskottuimmista seuraajista, petti tämän. Liikkeen alullepanijana Jeesus oli pahasti epäonnistunut lähimpiään valitessaan.

#### Teloitus ristillä

Jeesuksen toiminta ja ratkaisut koituivat lopulta kohtaloksi. Puuhun naulaamista pidettiin yleisesti teloitustavoista julmimpana. Joskus päiviäkin kestävässä alastomien ruumiiden kitumisessa ihmisten nähtävinä yhdistyivät tehokkaasti häpeä ja kidutus. Juutalaisille ristiinnaulitseminen merkitsi Tooran opetuksen perusteella jopa Jumalan kiroamaksi tulemistä.

#### "Antisankariaines" kertoo monipuolisesti jatkuvuudesta ja epäjatkuvuudesta

Nämä ja monet muut Jeesukseen liittyvät "hankalat" maininnat tarjoavat tutkimukselle sen keskeisimmät tukipisteet. Juuri koska ne ovat hankalia, niitä on vaikea selittää varhaiskristillisyydestä periytyviksi. Tuskin Jeesusta palvova yhteisö olisi ehdoin tahdoin halunnut esittää hänet tällaisena antisankarina: siveetön sikiäminen, epätasapainoinen mielenlaatu, vanhempien kokemaa holhoamistarve, huono ihmistuntemus ja lopuksi täydellinen nöyryytys ja tappio puuhun ripustettuna ja Jumalan kiroamana. Varhaiskristilliselle julistukselle enemmän tai vähemmän selvästi epäedullisten seikkojen runsaus lähteissä on synnyttänyt kolmannen etsinnän tilanteen, jossa lähtökohtana on lähteiden pääpiirteissään selvä luotettavuus.

Asia on kuitenkin varsin monitahoinen ja tarjoaa monenlaista muuta pohdittavaa. Jeesuksen esiintymisen sekä siitä kertovien varhaiskristillisten lähteiden välillä voidaan siis "antisankariaineksen" perusteella todentaa merkittävää jatkuvuutta. Mutta samalla puhutaan aineksesta, joka on korostetussa epäjatkuvuussuhteessa varhaiskristittyjen keskeisimmin julistaman Jeesus-kuvan kanssa! Miten tämä on ymmärrettävissä?

#### Onko kuva uskonnollisesta sankarista virheellinen?

Antisankari-Jeesus todellakin tuo Jeesuksen esiin puutteellisena ja ongelmallisena ihmisenä - tosi ihmisenä, voi joku tuntea kutsumusta todeta. Varhaiskristillinen julistus kuitenkin pääosin kuvaa Jeesuksen nimenomaan uskonnolliseksi sankariksi. Tässä sankari-Jeesuksessako nyt siis on nähtävissä historian henkilön ja häntä seuranneen varhaiskristillisyyden välinen olennainen epäjatkuvuus? Toisin sanoen julistetun Jeesus-kuvan kannalta *edulliset* seikat olisivatkin enimmäkseen historiallisesti paikkansapitämättömiä. Näinkö se on nähtävä kautta linjan: Joulun antisankarista tuli sankari Pyhän Hengen ihmeellisen intervention kautta; räikeä häpeä vaihtui hurskaan mielikuvituksen avulla kuin taikatempusta ihmeelliseksi kunniaksi?

Ajatus kohtaa suuria vaikeuksia: Varhaiskristillisen julistuksen jatkuvuuden historian Jeesuksen kanssa ei voida mitenkään ajatella vallitsevan vain siellä, missä epäjatkuvuus julistetun Jeesus-kuvan kanssa on ilmeinen. Toisin sanoen on mahdotonta ymmärtää miksi kukaan olisi valinnut "antisankariaineksen" kuvaamaan henkilöä uskonnollisen palvonnan kohteeksi, ellei sitten tästä henkilöstä olisi lopultakin löytynyt myös palvonnan aihetta. Samalla on metodisesti tuhoisaa todeta jatkuvuus "hankalissa" seikoissa, siis sellaisissa, jotka olivat epäedullisia julistetun Jeesus-kuvan kannalta, ja sen perusteella postuloida epäjatkuvuus "helpoissa" asioissa, siis sellaisissa, jotka olivat julistuksen kannalta edullisia. Jos lähteiden voidaan todeta kykenevän totuudenmukaisuuteen silloinkin, kun ne kertovat itsensä kannalta epäedullisia asioita, ei ole järkevää epäillä tätä kykyä silloin kun kyseessä ovat edullisiksi koetut Jeesukseen liittyvät seikat.

### Jeesus historiallisena henkilönä selittää jatkuvuuden ja epäjatkuvuuden dialektiikkaa

Tämä varsin akateemiselta kuulostava erittely selkiytyy kun sitä tarkastellaan tavallisen arkielämän näkökulmasta: Jeesus oli, kaikessa yksinkertaisuudessa, varsin monitahoinen henkilö. Osa havaittavasta jatkuvuuden ja epäjatkuvuuden dialektiikasta aiheutuu siis Jeesuksesta itsestään historian henkilönä! Kuten meissä kaikissa, hänessäkin oli - tosin ehkä tavanomaista korostetummassa mittakaavassa - sekä antisankarin että sankarin aineksia. Jälkimmäisen perusteella monet tulivat vakuuttuneeksi siitä, että Jeesus oli Jumalan Valittu. Ja he kykenivät uskomaan näin siitä huolimatta, mitä häpeällistä tai arveluttavaa hänen esiintymiseensä olikin liittynyt. Toisaalta edellisen pohjalta on paremmin ymmärrettävissä myös se, miksi läheskään kaikki eivät uskoneet häneen.

Jos Jeesusta siis halutaan kuvata todellisena historian henkilönä, tosi ihmisenä, käy pelkkä "antisankariaines" pian riittämättömäksi. Seuranneen varhaiskristillisen liikkeen valossa on historian Jeesuksen elämä ja toiminta nimenomaan ajateltava siten, että kyetään selittämään miten hänestä "antisankariaineksesta" huolimatta tuli joulun ja pääsiäisenkin sankari.

### Ihminen Jeesus - sankari

Jeesus-tutkimuksen nykyvaihe, kolmas etsintä, on jo löytänyt paljon tekijöitä, jotka selittävät Jeesuksen esiintymistä seurannutta uskonnollista palvontaa. Tie on kuitenkin ollut vaivalloinen. Monet näistä tekijöistä nimittäin edustavat tradition elementtejä, jotka vielä 1900-luvun puolivälissä ja vähän myöhemminkin helposti miellettiin *interpretatio christiana*an kuuluviksi, siis myöhemmän kristillisen tulkinnan kehittämiseksi. Kolmannen etsinnän metodologia, näkemykset lähteistä ja Jeesuksen juutalaisesta kontekstista sekä myös merkittävältä osalta tulokset vaativatkin *interpretatio christiana* -käsitteen uudelleenarviointia! Opetuslapsien valinta uuden Israelin alkuna, ihmeet, Messiaaninen itseymmärrys, syntien anteeksiantamisen julistaminen, oma keskeinen rooli pelastuksessa - nämä ja paljon muuta ovat yksinkertaisesti välttämättömiä historiallisen Jeesus-kuvan elementtejä. Ainoastaan silloin kun nekin sisältyvät tutkimuksen Jeesus-kuvaan käy mahdolliseksi ymmärtää ja selittää miten siveettömyydessä sinneestä, mieleltään epätasapainoiseksi havaitusta, läheisen ystävänsä pettämäksi ja Jumalan kiroamaksi joutuneesta antisankarista Jeesus Nasaretilaisesta tuli sankari Jeesus Kristus.

Kirjoittaja **Tom Holmén** on Uuden testamentin dosentti. Hän toimittaa yhdessä kanadalaisen **Stanley Porterin** kanssa laajaa Jeesus-tutkimuksen käsikirjaa, johon osallistuu yli sata tutkijaa kahdestakymmenestä eri maasta. Häneltä on juuri ilmestynyt suomeksi Jeesusta historian henkilönä tarkasteleva yleistietoteos (*Jeesus*, WSOY 2007).

### Linkkejä

Historian Jeesus-[sivusto](#)